

Література

1. *Петрачков А. М.* Современные ТНК: Учебное пособие для иностранных студентов. — К., 1989.
2. Доповідь Генерального секретаря ООН Кофі Аланна // Хроніка ООН, — 2002. — № 1. — С. 19.
3. Дзеркало тижня. — 22 вересня 2007 р.

Статтю подано до редакції 14.10.09 р.

УДК: 339.97

О. В. Гончарова,
аспірантка,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ПРОБЛЕМА ГЛОБАЛЬНОЇ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ І ГЛОБАЛЬНІ ВІЙНИ

Стаття присвячена розгляду проблеми глобальної дестабілізації і глобальним війнам, а саме — висвітленню основних дискусійних питань. Представлено порівняння основних акторів глобального управління, недоліків їх створення та функціонування і можливих шляхів вирішення в сучасних глобальних умовах.

Ключові слова: глобальна дестабілізація, глобальні війни, конкуренція, транснаціональні корпорації, глобальна економіка, міжнародні ринки.

Статья посвящена рассмотрению проблемы глобальной дестабилизации и глобальных войн, а именно — дискуссионным вопросам. В статье представлена сравнительная характеристика основных актеров глобального управления, недостатков в их создании и функционировании и возможных путей усовершенствования в глобальных условиях.

Ключевые слова: глобальная дестабилизация, глобальные войны, конкуренция, транснациональные корпорации, глобальная экономика, международные рынки.

This article is dedicated to the problem of global destabilization and global wars. Namely to main questions that are discussed nowadays. In this article I also described and compared main actors of global management, their activity, drawbacks of creating and functioning and possible ways of their improvement in present global conditions.

Key words: global destabilization, global wars, competition, multinational companies, global economy, global market.

Актуальність дослідження. В кінці 80-х — на початку 90-х рр. ХХ ст. людство перейшло від постглобальної до глобальної стадії розвитку. Нова стадія характеризується властивими лише їй проблемами: в сучасній економіці існує проблема глобальної деста-

білізації, яка, в першу чергу, викликається економічними кризами. Окрім криз, глобальна дестабілізація світового економічного порядку, неминуча в період протистояння великих держав, розвитку нових центрів сили (Китай, Індія, ісламський світ). Темпи зростання глобалізації також принесли з собою нові виклики. Демократичні досягнення «відкритого суспільства» опинилися під загрозою перманентної економічної та політичної нестабільності. Це стосується не тільки пострадянських країн. В ЄС політична ситуація протягом останніх п'яти років була далека від стабільності. Провал референдуму щодо Європейської конституції, масштабні акції протесту профспілок проти соціальних реформ, які проводить Єврокомісія, зростання популярності євроскептиків. Хвилі дестабілізації докотилися й у Латинську Америку, де домінуванню США був зроблений виклик у вигляді режиму Уго Чавеса у Венесуелі, перемоги Моралеса в Болівії і посилення комуністичного режиму на Кубі, який у Вашингтоні зарано списали з рахунків.

Аналіз досліджень і публікацій. Актуальність і значимість теми привертає увагу як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Проблеми глобальної дестабілізації і глобальних війн у деяких ракурсах освітлені в роботах М. Кательса, Ю. Осипова та ін. Дана тема є також об'єктом дослідження міжнародних організацій, серед яких варто відзначити МВФ, ЮНКТАД, СОТ та ін. Певні аспекти даної проблематики розглядаються у роботах вітчизняних науковців: О. Білоруса, Т. Кальченко та ін.

Виявлення невирішених проблем. І понині глобалізація залишається найбільш обговорюваною й водночас недостатньо вивченою тенденцією сучасного світу, тому можна констатувати не тільки зростання наукового інтересу до розглядуваної проблематики та достатній рівень опрацювання низки теоретичних та практичних питань, а й невирішеність окремих проблем, дискусійність і навіть контроверсійність значної частини висновків і пропонуванних рекомендацій, що стосується і проблеми глобальної дестабілізації і глобальних війн у світовій економіці.

Формування цілей статті. У даній статті поставлено завдання визначити та проаналізувати причини та властивості глобальної дестабілізації та глобальних війн, а також окреслити передумови їх виникнення та можливі наслідки.

Основний зміст статті. На сьогоднішній день можна відзначити посилення загрозливих тенденцій у глобальному масштабі. Старі організації і альянси (ООН, НАТО, G8 тощо) перестають відображати нову політичну і економічну реальність, міжнародну співдружність спішно намагається формувати нові альянси й інсти-

туції (G20, ШОС, ідея включення Індії і Китаю до складу Міжнародного енергетичного агентства та ін.) і реформувати старі.

Глобальне управління в таких умовах продовжує характеризуватися інституційною незбалансованістю. Створені в протогобальний період інструменти глобального управління не є в достатній мірі репрезентативними в міжнародному масштабі. Важливі глобальні економічні структури (G8, СОТ, МВФ, ОЕСР) знаходяться під впливом виключно великих і економічно розвинутих країн [1, с. 382]. Видатний політичний діяч, колишній Прем'єр-міністр Великобританії Тоні Блер відзначав, що існує «безнадійна прірва» між глобальними викликами, що стоять перед нами, і глобальними інститутами, які повинні їм протистояти, настав момент для примирення міжнародного співтовариства навколо загальної повістки глобальної дії [2].

Розроблені на протогобальній стадії розвитку моделі управління перестають відповідати новим вимогам, реагувати на нові загрози і виклики, рішення, які приймаються в їх рамках або запізнюються в часі, або стають неефективними стосовно до нових умов глобальної системи.

В якості факторів розвитку сучасної глобальної економіки вчені виділяють такі важливі інструменти, як грошово-кредитна політика, інформаційні інструменти оцінки ризиків, ставки відсотка і технологічні інновації, що залежать у високому ступені від глобальних тенденцій [3, с. 102].

Глобальна економіка сприяє формуванню нової моделі розвитку транснаціональних компаній, що інтегрує конкурентні технології економічних агентів, які реалізують різні продукти.

Зв'язки фінансових і нефінансових транснаціональних корпорацій на глобальному ринку формуються на основі інформаційної взаємодії, заснованої на стратегічному маркетингу і інформаційно-фінансовому менеджменті. Стратегія інформаційно-фінансового менеджменту транснаціональних корпорацій заснована на розробці і просуванні нових продуктів.

Глобальний ринок являє собою комплекс взаємозалежних локальних ринків. Відносини взаємозалежності акторів глобального ринку визначають необхідність інтеграції технологій маркетингового позиціонування, заснованих на загальному інформаційному полі і єдиній клієнтській базі. В умовах глобалізації відбулося перетворення принципу конкуренції транснаціональних корпорацій у координаційний аспект взаємодії інститутів і організацій.

Регулювання стратегій проникнення транснаціональних компаній на локальні ринки засноване на інформаційних інструментах глобального масштабу, включаючи прогнозні оцінки розвитку.

Визначаючи глобальну економіку як основу і об'єкт глобальної влади, Ю. М. Осипов відзначає, що «глобальна фінансова влада встановлюється над усією економікою» [4, с. 14]. За допомогою глобальних технологій транснаціональні корпорації прагнуть установити свій фінансовий контроль над банківськими і небанківськими фінансовими інститутами локальних ринків. Політика інтеграції і «втягування» найцінніших ресурсів, проведена глобальними гравцями, націлена на перетворення локальних ринків у територію освоєння глобальних гравців.

Політика глобальної експансії транснаціональних корпорацій спрямована на зняття обмежень для просування власних товарів і послуг, іноземного фінансового капіталу і фінансових груп, створення сприятливих умов для діяльності взаємозалежних з головною компанією економічних агентів, дилерів, фінансових організацій.

У країнах базування глобальних корпорацій економічна і фінансова політика відносно ринків, що формуються, націлена на встановлення контролю над фінансовими інститутами національних держав за рахунок впровадження інноваційних технологій управління.

Фінансова глобалізація як доктрина лібералізму і відкритості ринків відображає інтереси економічної політики країн, що мають транснаціональні компанії. Глобальні технології конкурентної боротьби транснаціональних компаній розвиваються під прикриттям механізму позиціонування, відтвореного на сучасних локальних ринках у сучасних умовах разом з деформаціями і ризиками.

Розвинені країни були завжди зацікавлені інтегрувати країни наздоганяючого розвитку в організації, що формують певний інституціональний порядок у глобальному просторі, незважаючи на те що самі регулятори останні кілька років мали серйозні проблеми з інструментами, технологіями і концепціями регулювання.

Концепція керуючих параметрів глобального регулювання ґрунтується не тільки на системному впливі за допомогою важелів, але і на проектуванні інституціонального поля. До керуючих параметрів розвитку глобального ринку можна віднести: прогнозні оцінки (курс валют, процентна ставка за кредит, рівень ризику, ступінь волатильності ринку); віртуальні (форми залежності, контроль за допомогою ринкових — формалізованих, і неринкових — неформалізованих методів).

У глобальній економіці формуються нові інститути, які представляють собою відображення взаємодій структури зв'язків між суб'єктами ринку. В умовах кризи зростає значення глобальних проблем регулювання ринків, розв'язання яких вимагає взаємодії не тільки транснаціональних корпорацій, але і держав з метою

зниження глобальних ризиків. Сучасні національні держави є обмеженими одиницями влади в глобальній системі, у якій основне місце займають транснаціональні корпорації.

Одночасно, між учасниками глобального ринку виникає все більше конфліктів: торговельних, цінових, інформаційних тощо.

У листопаді 2008 року пройшов саміт G20. Одним головних його рішень стало зобов'язання всіх учасників уникати росту протекціонізму. Лідери найбільших економік світу домовилися не збільшувати мита, не видавати виробникам зайвих субсидій, не зловживати антидемпінговими розслідуваннями. Одностайність зрозуміла: відомо, до чого привели торговельні війни на початку Великої депресії. Але є й інша одностайність: принаймні, 17 з 20 країн, які підписали даний документ, з тих пір нарощують захисні бар'єри проти іноземних товарів.

Якщо для опису динаміки світового ВВП зараз використовують обережне слово «реcesія», то про торгівлю можна точно сказати: крах. В останні місяці минулого року, коли світова економіка ще з останніх сил трималася в позитивній зоні, торгівля вже була в глибокому мінусі. Цього року, за прогнозом СОТ, фізичні обсяги світової торгівлі впадуть на 9 %. За прогнозом ОЕСР усе буде ще гірше — 13,2 %. Ці цифри занадто великі у порівнянні із загальним падінням економіки (за різними оцінками очікується 1,7—3 % падіння світового ВВП) (рис. 1).

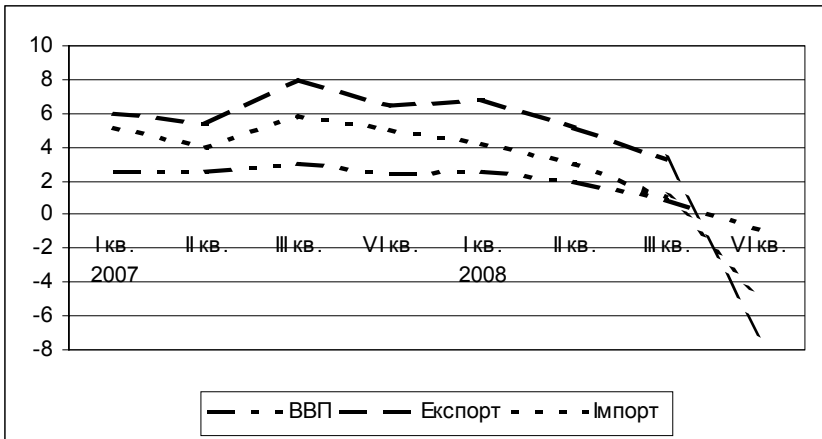

Рис. 1. ВВП і торгівля країн ОЕСР

Джерело: http://www.unctad.org/en/docs/wir2008overview_en.pdf

Причина такого дисбалансу — протекціонізм, який змусить експортерів страждати сильніше, ніж всіх інших, а вихід зі світової рецесії зробить більш довгим і хворобливим. У своєму січневому огляді СОТ відзначала, що спостерігаються лише «обмежені свідчення» наростаючого протекціонізму. У березневій доповіді експерти СОТ вже били тривогу: на їхню думку, якщо ситуація буде розвиватися в тім же напрямку, справа може дійти до торговельних воєн.

Заходи, що знижують конкуренцію можуть бути дуже різноманітними. За підрахунками Світового банку, поки лише біля третини протекціоністських заходів — це банальне і грубе підвищення мит. Більшість віддає перевагу більш тонким антидемпінговим заходам. Практично всі останні роки число антидемпінгових заходів у всьому світі знижувалося. Але в 2008 р., коли криза вдарила по усьому світі, число розслідувань по випадках демпінгу виросло на 15 %, а число каральних заходів для результатів цих розслідувань — на 12 % (рис. 2). На цьому фронті швидко наступає Індія, яка збудила більше всіх розслідувань [29]. Зростають і субсидії виробникам, і експортні субсидії. Безліч країн включилося в «гонку девальвацій», марно намагаючись обігнати торговельних партнерів і зробити свої товари більш конкурентоспроможними.

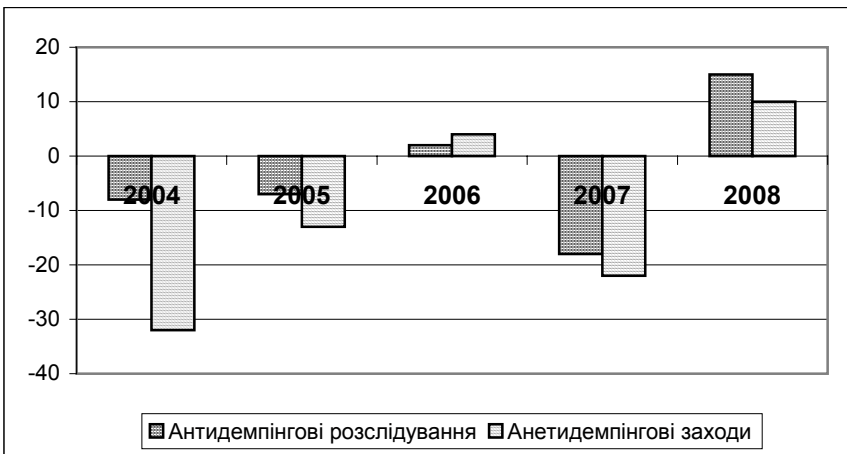

Рис. 2. Антидемпінгові заходи

Джерело: Щорічні огляди ЮНКТАД: <http://www.unctad.org/en/docs>

Цінова війна (англ. price war — війна цін, цінова війна; цінова конкуренція; агресивна цінова політика) — це тимчасове зниження фірмою-виробником цін на свою продукцію аж до рівня собівартості (іноді — нижче собівартості).

Як правило, таке дозволяють собі великі фірми, щоб «обробити» із дрібними конкурентами (наприклад, агресивну цінову політику часто практикує корпорація Intel, при цьому найближчий конкурент AMD опиняється в дуже скрутному фінансовому стані). «Знижена в ціні» продукція швидко розкуповується, а тому що конкурент не може дозволити собі такої розкоші — зниження цін на свою продукцію, — його продукцію не купують (або купують дуже погано), і він зазнає величезних збитків (аж до банкрутства). Коли мета досягнута — конкурент уже не представляє небезпеки або розорений — ціни вертаються на круги свої (або навіть вище).

Великі корпорації називають цінові війни «нормальною ринковою конкуренцією».

Залежно від причини виникнення цінові війни можна розділити на дві основні категорії: викликані цілеспрямованими діями «воюючих» компаній і стихійні. Причиною виникнення стихійних цінових воєн, як правило, є неточна інформація про цінову політику конкурентів: наприклад, чутки або помилки про зниження цін, оприлюднені в ЗМІ.

Цінові війни не є винаходом сучасності. Вони виникли разом з виникненням бізнесу й капіталу.

Класичний приклад цінової війни — захоплення японськими компаніями ринків США: японські виробники настільки активно поставляли свої телевізори високої якості за низькими цінами на американський ринок, що американським компаніям довелося припинити виробництво своїх телевізорів.

Компанія-монополіст, завоювавши ринок, установлює такі ціни й такий обсяг випуску своєї продукції, при яких іншим компаніям нерентабельно виходити на ринок цієї продукції. Фактично це боротьба з потенційними конкурентами.

Іноді може здатися, що в цінових війнах виграють покупці (адже при цьому вони купують продукцію по сильно знижених цінах), але це тимчасовий «виграш». У результаті цінових воєн споживачі починають приділяти більше увагу ціні товару, ніж якості.

Після закінчення цінової війни попит на товари може знизитися, тому що покупці звикають до низького рівня вартості продукції і очікують, що він збережеться надовго.

Кінцева мета будь-якої цінової війни — стати монополістом, затвердити монополізм своєї продукції (буквальний переклад

слова «монополія» — «один продаю»). А коли немає конкурентів, у програвші виявляються всі: раз не з ким змагатися, немає стимулу боротися за якість своєї продукції (однаково візьмуть), та і ціни можна накрутити за своїм розсудом. У підсумку навіть велика фірма-виробник може почити на лаврах і почати поти хеньку деградувати, втрачаючи свій імідж і brand-name.

Література

1. *Кальченко Т. В.* Імперативи системної взаємодії у формуванні глобальної економіки: Дис... докт. екон. наук: 08.00.02 / Київський національний економічний ун-т. — К., 2007. — С. 382.
2. *Blair T. A Global. Alliance for Global Values.* Tony Blair. Foreign policy center // <http://fpc.org.uk>
3. *Кастельс М.* Інформаційна епоха: економіка, общество и культура. — М., 2000. — С. 102.
4. *Осинов Ю.* Россия: ни глобальное, ни национальное, а имперское // *Философия хозяйства.* — 2004. — № 1. — С. 14.
5. http://www.unctad.org/en/docs/wir2008overview_en.pdf
6. <http://www.unctad.org/en/docs>

Статтю подано до редакції 27.10.09 р

УДК 339.732.4

К. О. Рибальченко,

аспірант,

Інститут світової економіки
та міжнародних відносин НАН України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРЕДИТНИМИ РЕСУРСАМИ ТА ТЕХНІЧНОЮ ДОПОМОГОЮ СВІТОВИМ БАНКОМ УКРАЇНИ

В даній статі проаналізовано та обґрунтовано періодизацію та динаміку забезпечення кредитними ресурсами та технічною допомогою Світовим банком економіки України.

Ключові слова: світовий банк, міжнародні фінансові організації, позиція, економіка України.

В данной статье проанализированы и обоснованы периодизация и динамика обеспечения кредитными ресурсами и технической помощью Всемирным банком экономики Украины.

Ключевые слова: всемирный банк, международные финансовые организации, заем, экономика Украины.